

Visie van de biologische pluimveesector op dier-gezondheid en -welzijn

Met een visie laat je zien wie je bent en wat je wilt. Weet u dat al voor uw bedrijf? Uw sector weet het al wel, namelijk: een lekker en gezond product leveren dat op een maatschappelijk verantwoorde manier met gelukkige, gezonde kippen, economisch verantwoord tot stand komt. In dit bericht geven we handvatten voor het ontwikkelen van een "eigen" visie en daarmee motivatie voor het houden van biologische hennen.

Onder biologische pluimveehouders bestaan grote verschillen in de motivatie om voor een biologische bedrijfsvoering te kiezen, bijvoorbeeld idealistisch (people, planet, profit) of economisch, omdat voortbestaan van het bedrijf anders niet mogelijk is. De ene veehouder heeft geen regels nodig om diervriendelijk te produceren, terwijl de andere er bij wijze van spreken, ondanks de regels, niet in slaagt. Tegelijkertijd neemt de consument aan dat biologische producten gezond zijn en afkomstig zijn van diervriendelijk gehouden dieren die een goed leven hebben.

Visie door en voor de sector

Bovengenoemde constatering vormden de aanleiding voor het opstellen van een gezamenlijke visie op 'dierenwelzijn en -gezondheid' en daaruit voortvloeiend het benoemen van een aantal praktische richtlijnen voor veehouders. Het opstellen van deze visie en het benoemen van praktische richtlijnen dient meerdere doelen:

- Intern: de biologische sector weet van zichzelf waar ze staat en waar zij naartoe wil werken;

- Extern: de sector kan zich met deze visie en richtlijnen profileren naar de keten en naar de consument.

Door stellingen voor te leggen aan pluimveehouders vanuit meerdere verbanden en organisaties is een globale visie tot stand gekomen. Aanvullend zijn enkele 'ervaren pluimveehouders van het eerste uur' persoonlijk benaderd omdat niet bekend was of ze lid waren van genoemde verbanden en hun inbreng wel op prijs gesteld werd. Totaal hebben circa 25 bedrijven een bijdrage geleverd.

Wat verstaan we onder gezondheid en welzijn?

Een kip is gezond als ze haar natuurlijk gedrag vertoont zoals lekker rondscharrelen en een stofbad nemen, voldoende voer en water opneemt, zich gewoon lekker voelt en vitaliteit uitstraalt. Een goede biokip kenmerkt zich door langer door te kunnen leggen zonder daarbij teveel van zichzelf in te leveren. Ze mag dus een lagere (piek-) productie hebben. Overigens kan een gezond dier ook wel eens ziek zijn, als het zich maar kan herstellen.

Biologisch goed voor het dier?

Of biologische productie goed is voor het dier, hangt niet alleen af van het feit of een pluimveehouder volgens de regels werkt. Immers, het is in een perfect uitgevoerde stal best mogelijk zeer dieronvriendelijk te werken en in een 'beroerde' stal toch nog diervriendelijk.

Hoe groot mag een biologisch pluimveebedrijf zijn?

Hoe groot een bedrijf mag zijn, hangt af van bedrijf en boer. Stalontwerp en vakmanschap van de verzorgers zijn belangrijker dan de grootte van het bedrijf of de koppel. Schaalvergroting hoeft niet ten koste te gaan van dierenwelzijn. Tegelijkertijd komen grote bedrijven wellicht minder goed over bij de consument. Desalniettemin zijn diverse criteria en getallen voor gewenste bedrijfsgrootte genoemd: als alle kippen maar buiten lopen, 6000 kippen per volwaardige arbeidskracht, 6000 dieren onder één dak en 12.000 kippen per bedrijf.

Voorkomen is beter dan genezen

Preventie bestaat onder andere uit goed management; met in het bijzonder vaccinaties. Hoewel niet duidelijk is wat de keerzijde is van het uitgebreide

vaccinatieschema, vormt vaccinatie met de huidige aantallen kippen (zowel per bedrijf als op regionaal niveau) een onmisbaar onderdeel van de ziektepreventie.

Een goede opfok (goed voer, ruimte, strooisel, uitloop, niet verenpikken) hoort ook bij preventie. Binnen de biologische pluimveehouderij is maximale hygiëne niet te verwezenlijken, dieren drinken bij voorkeur uit plassen in de uitloop. Echter schoon en netjes werken en voorkomen dat ziekten via bezoekers binnenkomen, blijft een belangrijk preventiemiddel.

Uitloop en welzijn

Een goed ingerichte uitloop (waar de kip zich thuis voelt) geeft minder stress en draagt bij aan het welzijn, ondanks bepaalde risico's voor de gezondheid. Het ophokken van kippen vanwege de kans op vogelgriep is slecht voor het welzijn.

Mens dierrelatie

Een goede mens-dier relatie bevordert dierenwelzijn en gezondheid. Een goede mens-dier relatie wordt bevorderd door vaak door de stal te lopen, goed naar je dieren te luisteren, snel signalen opvangen, kortom aandacht en respect te hebben voor de dieren. Als reactie hierop zullen de dieren in hun gedrag de volgende kenmerken vertonen: ze zijn alert wanneer je erbij bent, ze reageren op je stem, ze vinden het prettig als je in de stal komt, ze komen bij je en ze zijn niet bang. Door snel te signaleren en te denken vanuit de behoeften van het dier, is het mogelijk de leefomstandigheden van de kippen te verbeteren.

In geval van ziekte...

Zieke dieren vragen ondersteuning, hetzij om ongemak te verlichten, hetzij om beter te worden. Dit kan bijvoorbeeld met vitamines, je hoeft niet meteen zware mid-

delen te gebruiken. Echter zomaar wat experimenteren is ook niet gewenst. In geval van serieuze ziekte moet er altijd een dierenarts worden bijgehaald. Er is geen principieel bezwaar tegen het gebruik van niet-geregistreerde middelen. De reden waarom een (mogelijk effectief) middel niet als diergeneesmiddel geregistreerd is, kan immers financieel zijn of samenhangen met complexe regelgeving. Er is behoefte aan krachtige middelen met de voordelen van antibiotica, maar zonder de nadelen. Er is ook behoefte aan objectieve informatie over de werkzaamheid van niet-geregistreerde middelen zoals natuurlijke voedingssupplementen op basis van kruiden. Een ziekenboek is er voor dieren om rustig op te knappen of rustig dood te gaan. Euthanasie kan bijdragen aan het tegengaan van onnodig lijden.

...en andere problemen

Snavelbehandeling is terecht verboden

en dient ook in de toekomst verboden te blijven, hoewel dat in individuele gevallen wel tijdelijk de nadelige gevolgen van pikkerij kan wegnemen.

Het ruien van kippen

Het ruien van kippen met als doel verlenging van de levensduur is acceptabel onder de voorwaarden dat het in de herfst of winter gebeurt (de natuurlijke ruiperiode) en dat voer en water niet volledig worden onthouden.

Zelf voer verbouwen en diergezondheid

Het is belangrijker dat het voer goed is, dan dat het lokaal geteeld is. Tegelijk geldt dat als bij zelfvoorzienendheid geen gezondheidsproblemen ontstaan, het wenselijk is hierin te investeren. In een goed ingerichte uitloop kunnen kippen eventuele tekorten soms compenseren.

De rol van de controle instantie

Bij controles door Skal zou meer naar het eindresultaat van het management en de huisvesting, namelijk een gezonde leggen in een natuurlijke omgeving gekeken moeten worden dan alleen of de veehouder zich houdt aan 'de letter van de wet'.

Letten op uitloopgebruik en afleiding in de stal bijvoorbeeld zijn belangrijk, evenals afwijkend gedrag. De controle dient altijd objectief te zijn en bij alle bedrijven moet op dezelfde onderdelen worden gelet.

De huidige regelgeving voldoet, maar als bedrijven onvoldoende presteren zijn stevige sancties gewenst.

Relatie met de consument

Voldoen aan de verwachtingen van de consument is belangrijk, bijvoorbeeld dat de dieren gezondheid en welzijn uitstralen. Contact met consumenten is slechts beperkt mogelijk omdat de meeste eieren via winkels worden verkocht. Transparantie wordt belangrijk gevonden in twee richtingen: de boer moet inzicht hebben in wat de consument wil en de consument moet inzicht hebben in hoe de kippen worden gehouden. Dit laatste punt doet een appèl op alle biologische pluimveehouders om de bedrijfsvoering te richten op gezondheid en welzijn van de dieren.

Samenvatting

De biologische veehouderij heeft een diervriendelijk imago. Tussen biologische pluimveebedrijven bestaan grote verschillen met betrekking tot motivatie, bedrijfsgrootte en vormgeving van het bedrijf. Uiteindelijk verwachten consumenten van alle biologische pluimveeouders dat ze diervriendelijk werken. Dit vraagt om een breed gedragen gemeenschappelijke visie rondom het thema, met als doel om eenduidig naar buiten te treden, zowel binnen de keten als daarbuiten richting consument. Samen met vertegenwoordigers van de Biologische Pluimveeouders Vereniging, de Stichting Biologische Pluimveehouderij en de Productwerkgroep Pluimveevlees en Eieren is een aanzet gedaan voor een gezamenlijke visie over het thema diergezondheid en -welzijn. Deze aanzet vormt een handreiking naar alle biologische pluimveeouders die in de bedrijfsvoering rekening willen houden met het dier.

Meer informatie

- contactpersoon

Monique Bestman (Louis Bolk Instituut)

☎ 0343 523863 e m.bestman@louisbolk.nl

i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek pluimvee

- Kostprijs eieren en vlees
- Dioxine in eieren
- Inrichting uitloop
- Lokaal geteeld voer
- Opfok van leghennen
- Diergezondheid
- Voerbehoefte leghennen
- Fytotherapie
- Verteerbaarheid voedergrondstoffen
- Bewaren zelf geteeld voer
- Gezondheidsclaims eieren
- Afzet vlees

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland. Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Vragen en/of opmerkingen over het onderzoek kunt u per e-mail doorgeven aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling

LBI, Wageningen UR

- eindredactie

Communicatiewerkgroep biologische landbouw

- vormgeving

Jelle de Gruyter, Grafisch Atelier Wageningen

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

☎ 0317 478 352 e h.vankeulen@wur.nl

